

ZPRÁVY A RECENZE

PER FAMAM VIVIT...

(Za Anežkou Vidmanovou)

Anežka Vidmanová, první dáma české latinské medievistiky, zemřela neočekávaně v neděli 25. července 2010. V říjnu minulého roku oslavila osmdesáté narozeniny. Na smutečním oznámení čteme v českém překladu verše z Abélardovy skladby *Ad Astralabium*, čerpané z připravovaného vydání známé antologie, jejíž je Anežka Vidmanová editorkou, „Sestra Múza“. Latinský text oněch veršů zní takto: „*Qui pereunt in se vivunt per scripta poetae. / Quam natura negat, vita per ista manet. / Per famam vivit defuncto corpore doctus, / et plus natura philosophia potest.*“

Dr. Vidmanová se narodila jako Anežka Schmidtová 22. 10. 1929 v Mladé Boleslavi a brzy po ukončení svých studií se stala nadějnou odbornicí v klasické filologii, přičemž se záhy zaměřila ke studiu latinsky psané literatury středověku. K jejím učenickým letům je dobré podotknout, že patřila k těm klasickým filologům, pro něž nebyla vzhledem k jejich všestrannému nadání volba studia latiny nebo řečtiny jedinou možností, jak svůj talent i své záliby uplatnit. Pokud vím, volila kdysi Anežka mezi vysokoškolským studiem matematiky a klasické filologie. Nešlo pak již jen o nadání a o zájem, Anežka Vidmanová byla nesmírně pilná a výkonná. Obdivuhodný byl a zůstává její styl práce: byla neúprosně přesná a důsledná, v jejím případě je zcela na místě mluvit o filologické akribii.

Po celý svůj tvůrčí život se Anežka Vidmanová-Schmidtová (jak bývalo její jméno uváděno u jejích starších prací) věnovala zejména studiu latinsky psané české literatury, čímž značně obohatila znalost staršího českého písemnictví a antické tradice v české kultuře. Zájem o českolatinskou středověkou literaturu si přinesla na své první pracoviště, do Kabinetu pro studia řecká, římská a latinská, kde byla pověřena vydáváním latinských spisů M. Jana Husa. V oblasti ediční práce, nejen ve vydávání Husa (jemuž se prakticky věnovala až do své smrti), se stala nespornou a nikdy nikým nezpochybněnou autoritou, právě zde snad její zkušenosti, řemeslnou dovednost a filologický cit budeme postrádat nejméně. Přitom si získala zcela zvláštní a opravdu mimořádnou zásluhu právě jakožto editorka latinských spisů M. Jana Husa. Víme, jakého úsilí, erudice a píle si žádají moderní kritická vydání středověkých textů, a dr. Vidmanová byla jednou z mála literárních historiků – editorů, kteří se byli této náročné práci ochotni důsledně a obětavě věnovat. Právě ona je editorkou převážné většiny latinských svazků v řadě M. Ioannis Hus Opera omnia a z této její práce vzešla řada objevených studií, např. publikace (nakl. Karolinum 1999, s B. Kopiczkovou) „Listy na Husovu obranu z let 1410–1412“. Do této souvislosti náleží její práce v Komisi pro studium problematiky spojené s životem a dílem M. Jana Husa při České biskupské konferenci; je známo, že vyústěním činnosti komise byla konference, konaná na sklonku roku 1999 na Lateránské univerzitě v Římě a následně částečná změna stanoviska římskokatolické církve k postavě českého reformátora.

V oblasti, která byla Anežce Vidmanové nejbližší a osobně jí ležela na srdci, na poli české latinsky psané literatury, zpřístupnila náročnou ediční práci (z dosud nevydaných rukopisných zápisů ze 14.–15. století) řadu básnických i prozaických textů, jež ukazují na souvislost české kultury

s kulturou tehdejší Evropy a na místo českých zemí jakožto jednoho z důležitých tehdejších kulturních center. Zasluhou této badatelky nemusejí být české země dnes již vnímány zahraničními medievisty jako oblast okrajová. Zde měla zásadní význam její aktivní účast a vystoupení na mnoha zahraničních konferencích a publikace v renomovaných zahraničních periodikách. Tyto práce dr. Vidmanové se týkají celého chronologického rozsahu české tzv. středolatinšské literatury od doby vzniku nejstarších legend přes dobu vlády Karla IV. až do závěrečných fází husitské literatury. Šíří její ediční, teoretické i interpretační práce si můžeme ověřit ve sborníku „Laborintus“, což je soubor prací Anežky Vidmanové, vydaný v roce 1994.

Anežka Vidmanová přispěla i k utváření současného českého kulturního sebevědomí zveřejňovanými výsledky své práce, jež na jedné straně přináší zásadní nové literárněvědné poznatky, na straně druhé přispívají k obecnější znalosti české kultury ve středověku. O tom přináší přesvědčivé svědectví její překladové edice „Zlatá legenda“ (vyšla již ve dvou vydáních) nebo sborník jejích příspěvků k české latinské literatuře s titulem „Laborintus“ z r. 1994, publikace o literární činnosti Karla IV., zásadní spolupráce na edici Jistebnického kancionálu; významným příspěvkem je její kritická edice nedávno nalezeného zlomku latinského překladu Dalimilovy kroniky (hoden připomenutí je též příspěvek dr. Vidmanová k interpretaci románských nápisů ve znojenské rotundě). Výrazný je její přínos ke studiu středolatinšské světské poezie – tzv. poezie žakovské (mj. spolupráce na publikaci „Písne žáků darebáků“). Kdo jsme dr. Vidmanovou znali a věděli o jejích současných pracovních úkolech a záměrech, víme, že právě její zásluhou je dnes téměř dokončeno druhé rozšířené a opravené vydání antologie ze středověké duchovní poezie s titulem „Sestra Múza“; první vydání této knihy mělo u nás pro poznání středolatinšské poezie zásadní význam, na druhé jsme čekali, a i nyní, po odchodu jeho iniciátorky a hlavní editorky dr. Vidmanové, vděčně čekáme. V běžném užívání kulturní obce je Slovník latinských spisovatelů, vyšlý již ve dvou vydáních, kde A. Vidmanová zpracovala většinu hesel o středolatinšských autorech a napsala o tomto období literárního vývoje mimořádně užitečnou informativní studii. Připomeňme ještě její překladatelskou práci a přínos k teorii českého překladu ze středolatinšské literatury, zejména poezie.

Prostor středolatinšské světské poezie úzce souvisí s badatelským polem, které se začalo u nás těšit zájmu až právě díky iniciativě dr. Vidmanové, totiž s výzkumem středolatinšské beletrie: té věnovala naše přední latinská medievistka řadu zakladatelských studií i drobnějších edic v našem i zahraničním odborném tisku; se zvláštním úsilím se zabývala výzkumem a přípravou edice sborníku z této oblasti, sepsaném v době Karla IV., tzv. Summa recreatorum. Je třeba doufat, že stejně jako u neukončených husovských edic se i zde najde povolání a poučený pokračovatel či pokračovatelka, kteří by práci, od níž byla Anežka Vidmanová definitivně a nevratně odvolána, pietně a důstojně dokončili.

Anežka Vidmanová se zasloužila i o výzkum evropské literatury latinského středověku, většinou právě v souvislosti s českým literárním vývojem. Zde zdůrazněme její opakované poukazy k těmto souvislostem a k tradici antiky, jejíž díla byla středověkými autory sverázrně přijímána a zpracovávána.

Naznačila jsem již, jak mnoho bude Anežka Vidmanová scházet nám, jejím kolegyním a kolegům: uvykli jsme obracet se na ni o konzultaci s nejrůznějšími spornými otázkami, na jaké jsme v práci naráželi, zejména s problémy ediční praxe. Bylo-li řečeno, že v ní odešla první dáma naší latinské medievistiky, je třeba tomu rozumět i tak, že jsme její rady a rozhodnutí přijímali jako rady a rozhodnutí skutečné autority. A to jak my, kteří se jí postavením a věkem blížíme, tak mladší pracovníci v našich oborech, zrající i již zralí medievisté, na jejichž odborném utváření měla nejednou právě osobnost Anežky Vidmanové významný a záslužný podíl.

Jana Nechutová